

1. Obiekt 1035/2

WWK „WAŁBRZYCH”

2. Czas powstania

1911

3. Miejscowość

WAŁBRZYCH

BUDYNEK MASZYNOWNI - SZYB „JULIA”

11. Elewacja wsch. (neg. 300/250/2) i płn. (neg. 300/254/2) bud. maszynowni; sytuacja; orientacja

4. Adres

ul. Wysockiego

nr hipoteczny

5. Przynależność administracyjna

województwo wałbrzyskie

gmina Wałbrzych

pow. miejski

6. Poprzednie nazwy miejscowości

Waldenburg (do 1945 r.)

7. Przynależność administracyjna
przed 1 VI 1975

województwo wrocławskie

powiat Wałbrzych

8. Właściciel i jego adres

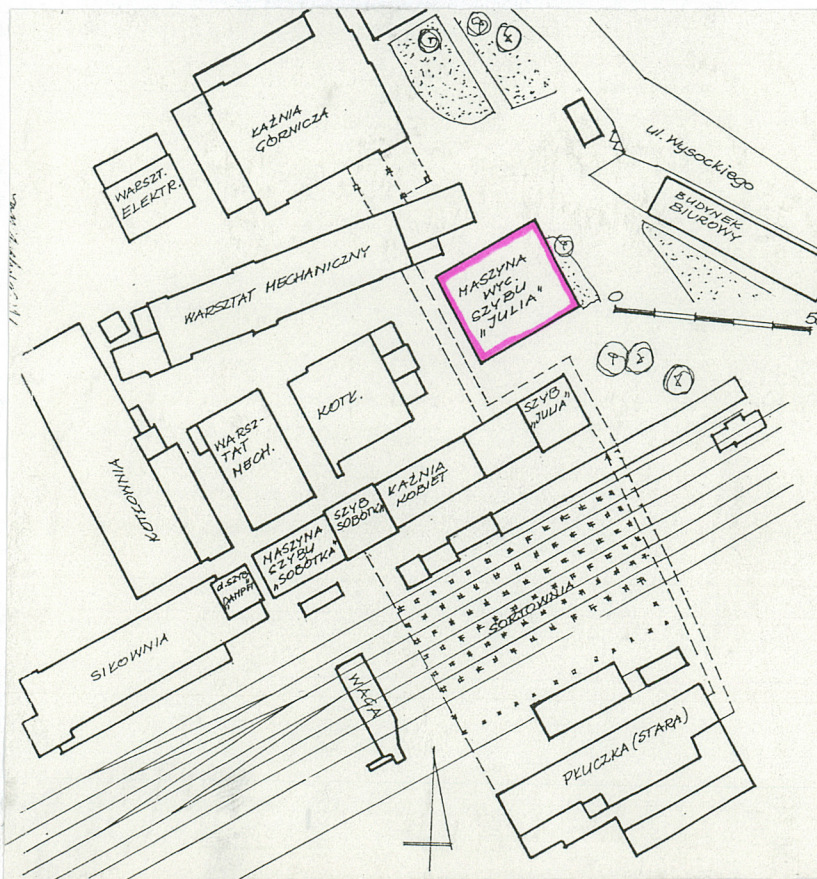
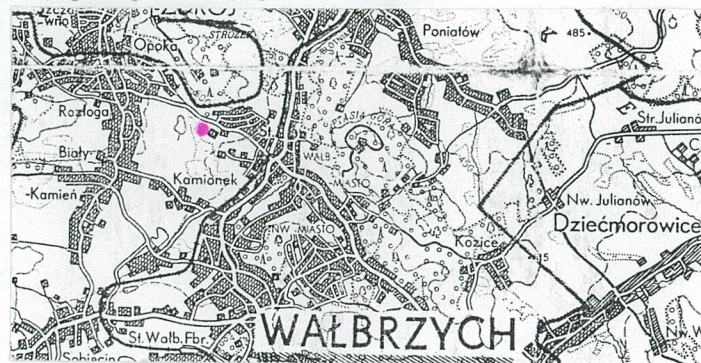
Kopalnia Węgla Kamiennego „Wałbrzych”,
Wałbrzych, ul. Beethovena

9. Użytkownik i jego adres

Zakład Górniczy „Julia”,
Wałbrzych, ul. Wysockiego

10. Rejestr zabytków

Nr 356/A/1-14 data 17.08.2004

12. Autorzy, historia obiektu, określenia stylu

Budynek maszynowni wzniesiono w 1911 r. w miejscu starszej, w której funkcjonowały maszyny wyciągowe szybu "Julia" o napędzie parowym, bliźniacze, bębnowe.

W 1911 r. w miejsce starszych maszyn wydobywczych wprowadzono nowoczesne maszyny typu Koepe o napędzie z silników elektrycznych prądu stałego. Obok maszynowni zabudowano również związane z maszynami przetwornice prądu przemiennego na stały z kołami Illgnera. Zabudowa nowych maszyn, o nowoczesnych rozwiązaniach stanowią przedmiot patentu uzyskanego przez kopalnię w 1911 r. w Niemczech.

Budynek maszynowni kształtowany w duchu historyzmu przy czym detal architektoniczny koresponduje tutaj z detałem sąsiadujących z maszynownią szybów "Julia", "Sobótka" i "Dampf". Nawiązywano do wzorców ikonograficznych architektury doby renesansu przy czym posługiwano się również językiem Rundbogenstilu (m.in. gzymсы arkadkowe) i "romanizmu" (portal).

Budynek znakomicie koresponduje z sąsiadującą z nim zabudową kopalni i zajmuje ważną pozycję w zespole urbanistyczno-architektonicznym zabudowy powierzchni kopalni.

Z uwagi na eksploatowane tutaj maszyny i urządzenia o wartościach zabytkowych jego wartość wzrasta.

13. Opis (sytuacja, materiał i konstrukcja, rzut, bryła, elewacje, wnętrze, wyposażenie, instalacje)

Budynek maszynowni usytuowany jest w odległości ok. 10 m. na płn. zach. od nadszybia szybu "Julia". Od wsch. i płn. otacza go utwardzony plac a dalej na wsch. i płn. biegnie ul. Wysockiego, z której - z wysokości bramy wjazdowej na teren kopalni jest dobrze widoczny. Od płn.-zach. otaczają maszynownię wewnętrzne drogi komunikacyjne i budynki warsztatów mechanicznych oraz kotłowni.

Materiał. Budynek murowany z cegły pełnej, ceramicznej, na zaprawie cementowo-wapiennej. Ściany zewnętrzne i wewnętrzne tynkowane. Strop nad piwnicą żelbetowy, wsparty na belkach żelbetowych. Strop nad halami maszyn wydobywczych i przetwornic z desek podwieszonych pod konstrukcją dachu. Bezpośrednio na murach nośnych budynku oparto kratową konstrukcję dachu, wykonaną ze stalowych teowników i kątowników. Z zewnątrz zyskała ona odeskowanie i pokrycie papą na lepiku. Posadzki w halach maszyn - płytki ceramiczne. Fundamenty pod maszyny - betonowe. Schody zewnętrzne - przed wejściem do budynku - kamienne; schody do piwnicy żelbetowe; schody zewnętrzne w płd. ścianie budynku stalowe. Komunikacji pionowej do dachu brak - doraźnie w razie potrzeby korzysta się z drabin umożliwiających dostęp ponad podwieszone drewniane stropy hal. Drzwi wejściowe do budynku drewniane, dwuskrzydłowe, płycinowe z nadświetlami w formie półkola i wachlarzowatych podziałach. Drzwi wejściowe od płd. drewniane, płycinowe, 2-skrzydłowe. Drzwi wewnętrzne drewniane, dwuskrzydłowe, płycinowe, w górnych partiach skrzydła przeszklone, podobnie jak wejściowe. Stolarka okienna metalowa, typu przemysłowego, o drobnych podziałach typu "krosnowego" (od góry z podziałem promienistym), częściowo otwierane.

Plan. Budynek posadowiony na rzucie prostokąta o boku ok. 28,26 x 22,62 m. W parterze 4 hale: 2 dla maszyn wydobywczych szybów "Julia Wsch." i "Julia Zach." oraz dwie hale przetwornic dla maszyn wydobywczych. W części podpiwniczonej znajdują się instalacje maszyn wydobywczych, m.in. hamulce oraz przetwornic (np. koła Illgnera).

Bryła. Budynek podpiwniczony, jednokondygnacyjny, wolnostojący, przykryty dachem dwuspadowym o spadku ok. 30%. Wejście główne od zach. Przed wejściem schody kamienne (7 stopni) okolone prostą, stalową barierą. Partia przedsionka i portalu wysunięta z bryły budynku na głębokość 2,5 m., przykryta dwuspadowym dachem w konstrukcji stalowej, odeskowanym, krytym papą na lepiku. W bryle, zach. część budynku mieszczącą przetwornicę maszyny wydobywczej szybu "Julia Zach." (o wym. 6,50 x 22,62 m) wyróżniono, zmniejszając spadek połaci dachowej. Od szczytów płd. i płn. ta nawa jest wyraźnie akcentowana. Wyróżnia bryłę wprowadzenie na elewacjach płd. i płn. regularnych podziałów akcentowanych rozbudowanymi ponad połac dachu lizenami ze sterczynami przykrytymi czterospadowymi daszkami (obróbki blacharskie).

Elewacje. Ceglane, tynkowane, pokrywane farbami elewacyjnymi. W kolorystyce elewacji akcentowany jest detal. Detal architektoniczny nawiązuje do wzorców ikonograficznych budownictwa doby renesansu (podobnie jak nadszybia szybu "Julia"). Elewacje symetryczne, osiowe. Podzielone pionowymi lizenami na prostokątne pola, w każdym umieszczono duże okno, sklepione łukiem pełnym, akcentowanym opaską w tynku. W ścianach szczytowych lizeny zamknięte fryzem arkadkowym. W ścianach bocznych ten fryz - występujący na dawnych rysunkach - zastąpiono gładki, wykonany w tynku gzymsem. Narożniki bud. i lizeny ścian szczytowych zakończone sterczynami. Portal wejścia od zach. ozdobiony dekoracją schodkową (w tynku) i sterczynami. Wewnątrz budynku elementy dekoracyjne nawiązujące do secesji, m.in. ozdobne kute kraty w drzwiach wewnętrznych o motywach roślinnych, bogato zdobione okucia przy zawiasach oraz ozdobne klamki z dekoracyjnym sztyldzikiem. Motywy secesyjne także na wspornikach lamp doświetlających wnętrza hal.

Wyposażenie i Instalacje. W halach umieszczono 2 maszyny wydobywcze typu Koepe o napędzie elektrycznym, prądem stałym oraz dwie przetwornice prądu przemiennego na stały z kołami Illgnera pochodzące z 1911 r. i utrzymane w kształcie bliskim oryginalnemu. Budynek posiada instalacje: elektryczną (oświetleniową i siłę), wodno-kanalizacyjną, telekomunikacyjną, szybową (sygnalizacyjną), grzewczą (c.o.). W halach również suwnice.

<p>14. Kubatura ok. 9000 m³.</p>	<p>15. Powierzchnia użytkowa w parterze 567 m².</p>	<p>16. Przeznaczenie pierwotne Hale maszyn wyciągowych i przetwornic szybu "Julia Wsch. i Zach."</p>	<p>17. Użytkowanie obecne Hale maszyn wyciągowych szybu "Julia Wsch. i Zach."</p>
<p>18. Prace budowlane i konserwatorskie</p> <p>W okresie eksploatacji budynku prowadzono jedynie bieżące remonty i konserwację. W 1964 r. wykonano remont kapitalny. Zakres prac objął roboty elewacyjne (wówczas fryz arkadkowy na elewacji wsch. zastąpiono prostą opaską w tynku), roboty dekarские (położono nowe pokrycie dachu - papa na lepiku).</p> <p>Ok. 1980 r. ponownie wykonano prace malarskie wewnętrzne i zewnętrzne. Obecna kolorystyka elewacji pochodzi z tego okresu.</p> <p>Budynek utrzymał do dzisiaj pierwotny plan, bryłę i elewację. Utrzymał także oryginalne wyposażenie pochodzące z 1911 r. - maszyny wydobywcze i przetwornice - o wybitnych wartościach historycznych i technicznych.</p>		<p>19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje)</p> <p>Budynek pozostaje w dobrym stanie technicznym (fundamenty, mury nośne i ściany działowe, strop, konstrukcja i pokrycie dachu). Na ścianach zewnętrznych ślady wilgoci (uszkodzona izolacja pozioma). Wyposażenie pozostaje sprawne i jest eksploatowane zgodnie z pierwotnymi programami użytkowymi. Wszystkie instalacje są sprawne.</p>	
		<p>20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie</p> <p>Budynek maszynowni i przetwornic prezentuje wybitne wartości historyczne, techniczne, architektoniczne i krajobrazowe, stanowiąc przy tym istotny element pejzażu terenu kopalni. Objąć ochroną prawną - wpis do rejestru zabytków, łącznie z wyposażeniem, na które składają się maszyny wyciągowe i przetwornice pochodzące z 1911 r.</p> <ul style="list-style-type: none"> - utrzymać plan, bryłę, elewację oraz wyposażenie hal maszyn i przetwornic, - wszelkie roboty konserwacyjne i remontowe zarówno w odniesieniu do budynku jak i wyposażenia prowadzić w uzgodnieniu i pod nadzorem Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. 	

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

- Akt korespondencyjny szybu "Julia", w: dział Mechan.-Energet. - szybowy ZG "Julia"

22. Bibliografia

- S. Januszewski, T. Szpineter, J. Dobesz, Zabytki techniki w górnictwie Zagłębia Dolnośląskiego, w: Raporty Instytutu Historii Architektury, Sztuki i Techniki Politechniki Wrocławskiej, Wrocław 1980, mnps., cz. I-III,
- S. Januszewski, Zabytki techniki Dolnego Śląska, Warszawa 1988,
- Zabytki techniki górniczej Zagłębia Dolnośląskiego, pod red. Stanisława Januszewskiego, Wałbrzych 1988

23. Źródła ikonograficzne i fotograficzne (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

- Instytut Historii Architektury, Sztuki i Techniki Politechniki Wrocławskiej, foto. wykonane w 1978 i 1986 r. przez dr S. Januszewskiego

24. Uwagi różne

patrz też karty ewidenc.: Zespół szybu "Julia", Nadszybie i wieża nadszybowa, Sortownia, Płuczka, Łaźnia górnicza, Waga kolejowa - opracowane w 1994 r. przez dr S. Januszewskiego oraz karty maszyn wydobywczych i przetwornic tegoż autora z 1983 r.

25. Opracował Program komputerowy karty - Word for Windows - BSIDZT S. Januszewski

tekst dr Stanisław Januszewski 10 wrzesień 1994 r.
plany, rysunki mgr inż. arch. Anna Broniewska 10 wrzesień 1994 r.
zdjęcia fotogr. dr Stanisław Januszewski 10 lipiec 1994 r.
miejsce przechowywania negatywów BSIDZT S. Januszewski

KARTA PO WYPEŁNIENIU PODLEGA OCHRONIE NA PODSTAWIE PRZEPISÓW PRAWA AUTORSKIEGO !

26. Adnotacje o Inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)**27. Załączniki**

Nr 1 dokumentacja rysunkowa
Nr 2/3 - dokumentacja fotograficzna

1. Miejscowość

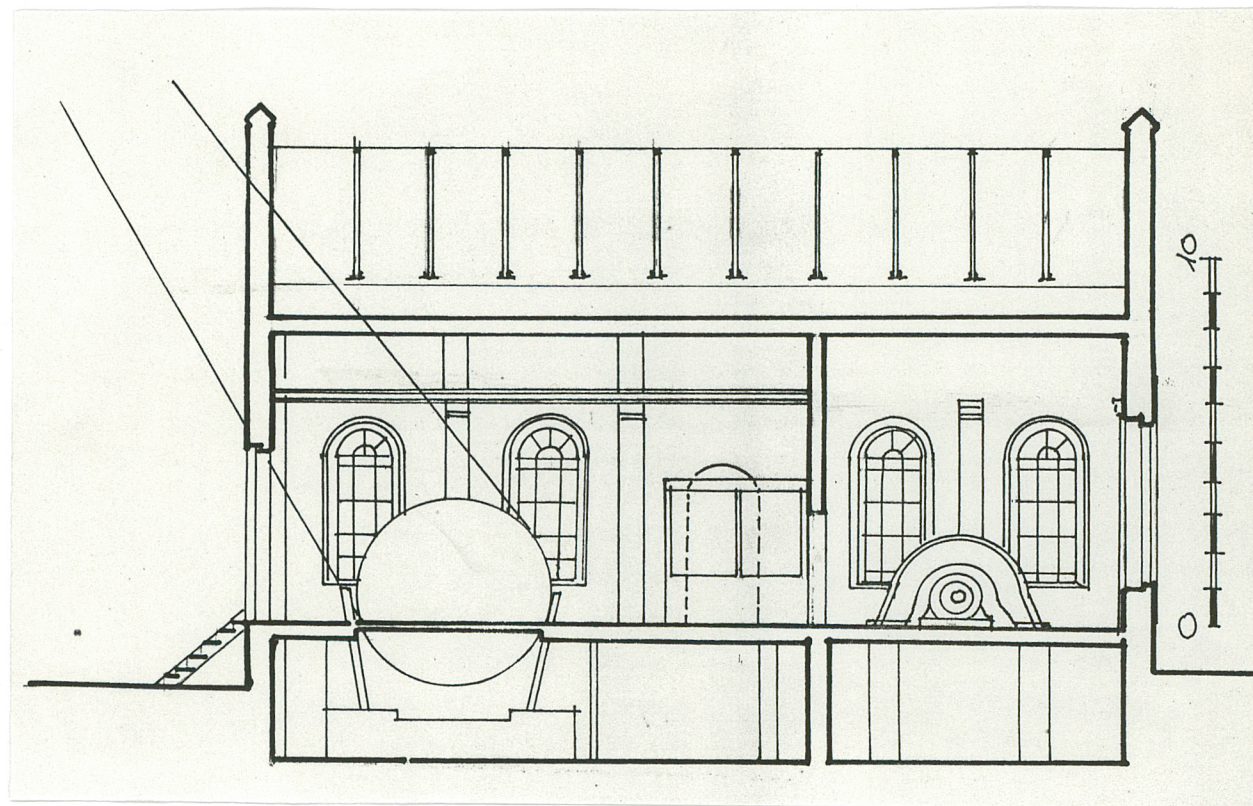
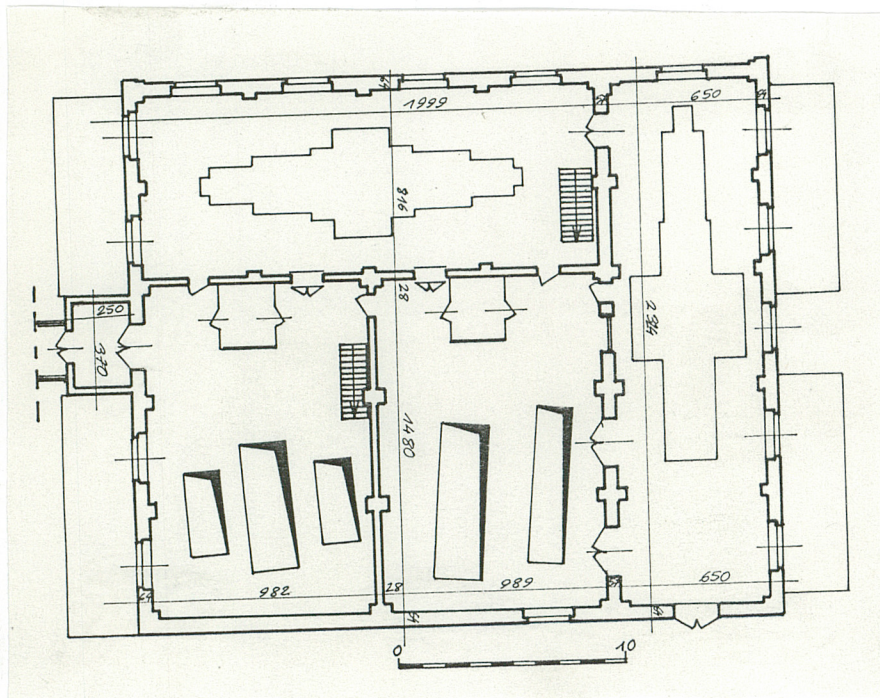
WAŁBRZYCH

2. Obiekt Szyb "Julia"

BUDYNEK MASZYNOWNI

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

dokumentacja rysunkowa

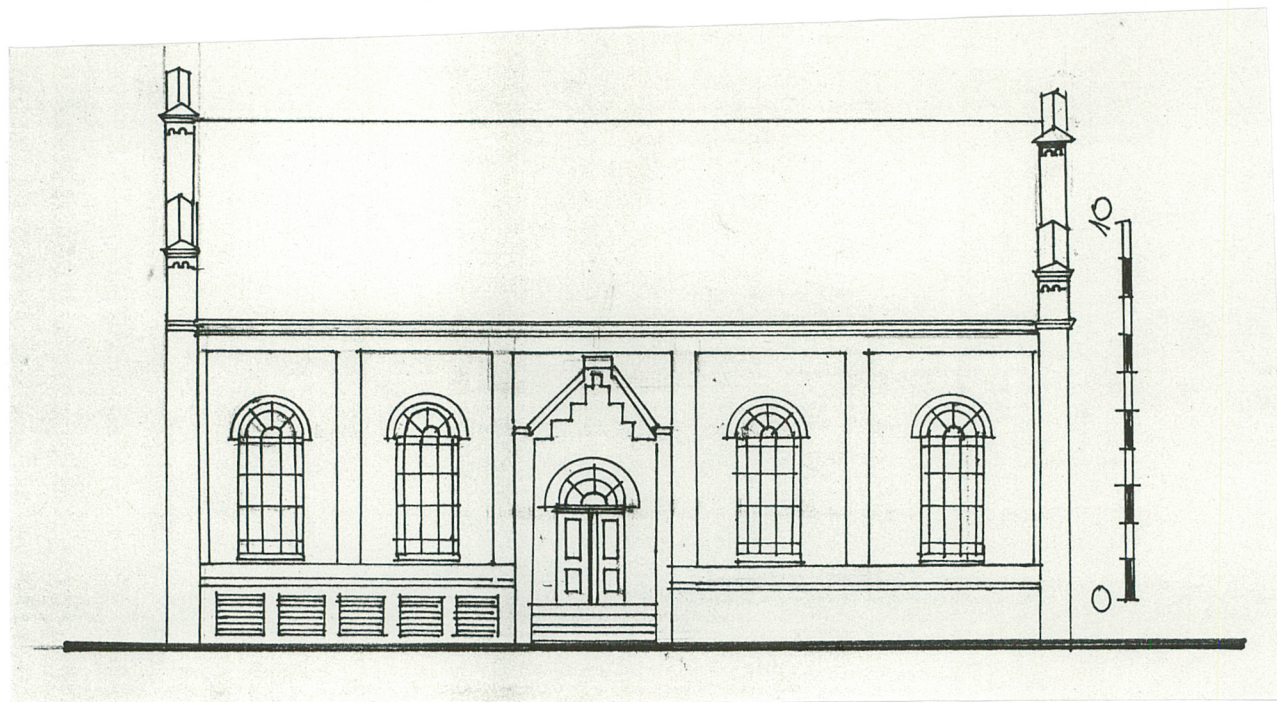

Rzut przyziemia i przekrój pionowy

VERTE! - elewacja zach.

Wkładkę założył: dr Stanisław Januszewski 10 wrzesień 1994 r.

Miejsce przechowywania negatywów: BSIDZT S. Januszewski

1. Miejscowość

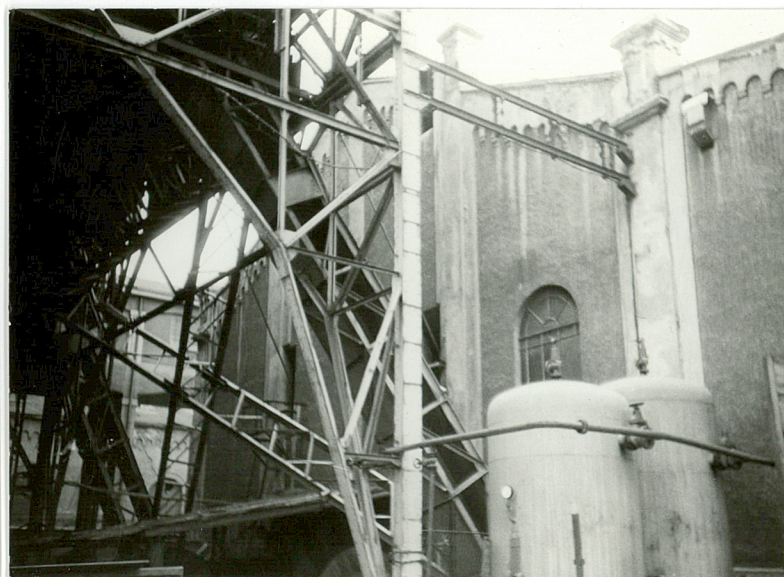
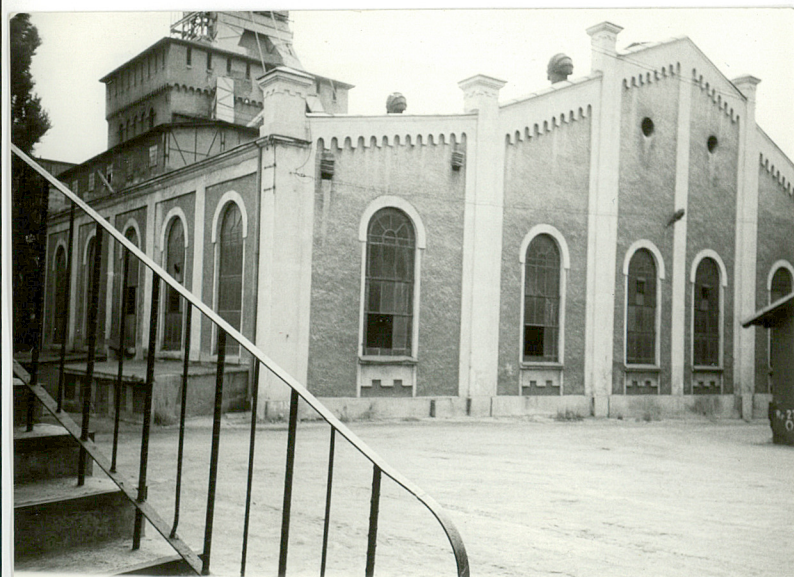
WAŁBRZYCH

2. Obiekt Szyb "Julia"

BUDYNEK MASZYNOWNI

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

dokumentacja fotograficzna

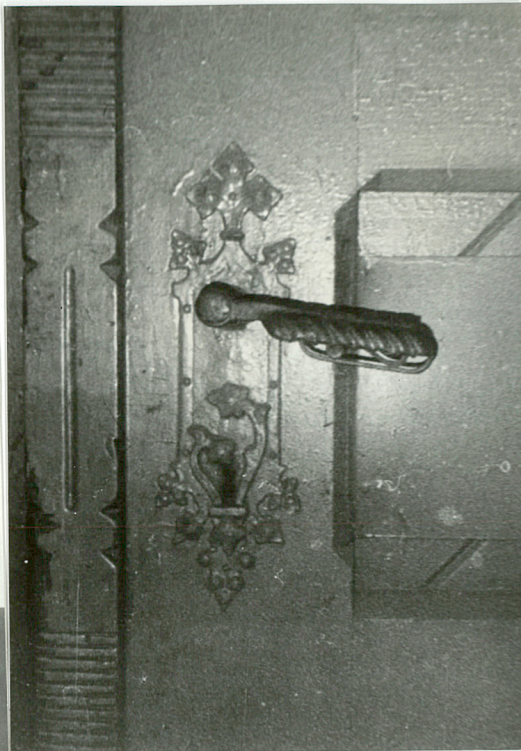
1. Elewacje szczytowa od pln. i wsch., neg. 300/254/3
2. Fragment elewacji pld., neg. 300/251/2
3. Portal, neg. 300/250/3

VERTE!

4. Detal otwory okiennego elewacji wsch., neg. 300/254/4
5. Detal drzwi wewnętrznych, neg. 300/256/4
6. Detal klamki, neg. 300/256/5
7. Detal lampy, neg. 300/256/1

Wkładkę założył: dr Stanisław Januszewski 10 wrzesień 1994 r.

Miejsce przechowywania negatywów: BSIDZT S. Januszewski

1. Miejscowość

W A Ł B R Z Y C H

2. Obiekt Szyb "Julia"

BUDYNEK MASZYNOWNI

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

dokumentacja fotograficzna

1. Wejście główne (od zach.) do maszynowni, neg. 300/588/3

2. Elewacja wsch., neg. 300/589/5

3. Elewacja szczytowa, pld., neg. 300/589/4

VERTE!

Wkładkę założył: dr Stanisław Januszewski 10 wrzesień 1994 r.

Miejsce przechowywania negatywów: BSIDZT S. Januszewski

4. Wejście do maszynowni od płd., neg. 300/589/3

5. Fragment elewacji płn., neg. 300/587/5

6. Fragment elewacji płd., neg. 300/589/4 (widoczne otwory na liny urządzenia wyciągowego)

